

ОСНОВНІ МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Глоба Є.О., здобувач вищої освіти,
globa.evgeniy01@gmail.com*

*Науковий керівник: Федотова І.В., д.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній
університет*

В умовах ринкових відносин, коли держава вже не несе відповідальності за результати фінансово-господарської діяльності підприємства, забезпечення безпеки стає однією з найбільш важливих і актуальних проблем його життєдіяльності.

В сучасній науковій літературі поняття «комплексна безпека підприємства» не розглядається авторами належним чином, практично не розкритими залишаються питання стосовно його сутності та змісту, не вироблено єдиного комплексного підходу щодо складових та їх описів. Оскільки комплексна безпека підприємства є системою, вона являє собою сукупність структурних елементів, кожен із яких має власний зміст, набір критеріїв та засобів забезпечення.

Безпека підприємства є комплексним багатограним поняттям і пов'язана не тільки з постійним впливом зовнішніх факторів, а і з внутрішнім станом підприємства. Відтак, рівень комплексної безпеки відображає погодженість і збалансованість інтересів підприємства та інших суб'єктів ринку. Вона може розглядатися як практичне втілення положень теорії ресурсної взаємозалежності, відповідно до якої у своїй діяльності підприємство має врахувати різні інтереси ринкових контрагентів.

Під *комплексною безпекою підприємства* доцільно розуміти стан захищеності діяльності господарюючого суб'єкта та всіх видів ресурсів, що її забезпечують, на основі виявлення, нейтралізації та попередження внутрішніх і зовнішніх негативних впливів (загроз) задля забезпечення умов його стабільного функціонування й динамічного розвитку.

Слід зазначити, що поєднання ресурсного та захисного підходів до трактування безпеки підприємства як категорії найбільш повно характеризує її за змістом, і свідчить про можливість досягнення певного бажаного стану, за якого відсутня небезпека. У результаті

можуть бути виділені межі безпеки, недосягнення яких може свідчити про існуючий рівень безпеки на певний період часу.

На сучасному етапі розвитку концепції комплексної безпеки підприємства значна увага приділяється методам її оцінювання на рівні підприємства, хоча й досі не вироблено єдиного комплексного методичного підходу до оцінки та аналізу. Важливим елементом системи управління безпекою економічного суб'єкта є вивчення сучасних методів та інструментарію оцінки її рівня, а також подальше їх удосконалення.

Наявність різних підходів та методик оцінки рівня комплексної безпеки підприємства обумовлюється спірністю самого терміну «комплексна безпека господарюючого суб'єкта». За останні три десятиліття розвитку ринкових відносин, заснованих на самостійності та незалежності бізнес структур, у зарубіжній та вітчизняній економічній літературі розроблено безліч підходів до оцінки комплексної безпеки підприємства.

Стосовно методів оцінки безпеки, кожен з дослідників формував своє бачення щодо необхідності їх застосування при проведенні дослідження. При цьому, в літературі поширені підходи до оцінки окремих складових КБП (фінансово-економічної, фізичної, екологічної, інформаційної, політико-правової тощо). Розглянемо найбільш поширені підходи до оцінки цих складових КБП.

Основні підходи кількісного оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємства зведені у таблицю 1.

Аналіз наукових праць, присвячених економічній безпеці підприємства та оцінці рівня цієї безпеки, дозволяє стверджувати, що провідними у визначенні основних показників економічної безпеки господарюючого суб'єкта вбачають ресурсний (інвестиційний), циклічний, системний, інфраструктурний (кластерний) та процесний підходи.

Серед викладених методів та методик щодо оцінки комплексної безпеки підприємства у авторів не існує єдиної думки та єдиного методичного підходу, щоб враховувати всі підсистеми безпеки на підприємстві. Оскільки існують різні моделі до трактування сутності комплексної безпеки підприємства, то відсутній також і уніфікований підхід відносно визначення показників оцінки безпеки.

Таблиця 1 - Основні підходи кількісного оцінювання рівня економічної безпеки підприємства

Підхід	Автори	Характеристика підходу
1	2	3
Ресурсно-функціональний	Д. Ковальов, І. Плетнікова, С. Ілляшенко, О. Карпенко	Передбачає визначення фінансово-економічної безпеки за допомогою оцінювання ефективності використання фінансових та інших ресурсів
Індикаторний	Г. Козаченко, В. Шлемко, М. Бермант, І. Руссман, Б. Корецький, Почечун О.І.	Полягає у встановленні рівня фінансово-економічної безпеки в результаті порівняння фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами, що виступають пороговими значеннями цих показників і відповідають певному рівню безпеки
Інтегральний	Рзаєва Т.Г., Бондар Г.А., Рета М.В., Іванова А.О., Портнова Г.О., Антоненко В.М.	Заснований на визначенні визначеної кількості показників, що характеризують фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність, рентабельність активів, ділову активність, ринкову вартість та інвестиційну привабливість підприємства тощо. Інтегральне значення пропонується вимірювати відносно нормального та критичного значень
Бальна оцінка	Ф. Євдокімов, О. Мізіна, О. Бородіна	В основі визначення рівня безпеки лежать граничні значення показників та їх рейтинг. Якщо значення показника є вищим від нормативного, йому присвоюють перший клас; нижче від нормативного, але вище за критичне – другий; нижче від критичного - третій. Рейтинг показника визначається залежно від мети дослідження і важливості показника для обраного напрямку дослідження
Програмно-цільовий	А. Ткаченко, О. Резніков	Базується на інтегруванні показників, які визначають рівень фінансово-економічної безпеки на основі методів експертних оцінок
Підхід на основі теорії економічних ризиків	Клопов І. О.	Визначення різних загроз підприємству та розрахунок збитку, який порівнюється з величиною прибутку, доходу та майна

Закінчення таблиці 1

1	2	3
Бухгалтерський	І. В. Пірятінська	Передбачає використання критеріїв, що розраховуються на основі інформації бухгалтерського та управлінського обліку, полягає у можливості використання при розрахунках фактичної інформації про господарську діяльність підприємства
Економіко-математичного моделювання	І. В. Пірятінська, С. Капітула, О.В. Федосова	На основі функціональної залежності фінансового рівня економічної безпеки підприємства від відповідних показників діяльності підприємства

Сформовано на базі джерел [1-5].

Отже, необхідно розробити методичний підхід для оцінки безпеки кожної підсистеми підприємства, що запропонована на оперативному рівні життєздатної системи управління комплексною безпекою підприємства.

Оцінювання рівня безпеки підприємства передбачає аналіз різних сторін його діяльності, згідно виділених раніше підсистем.

Література.

1. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємства. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 326 с.
2. Бабіна Н.О. Сучасні технології підтримки економічної безпеки у корпорації. *Новітні технології корпоративного менеджменту в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій*: колективна монографія. За ред. д.е.н. С.В. Захаріна. Київ: КНЛУ, 2014. С. 226-236.
3. Д'яконова І.І., Петренко Ю.М. Ресурсно-функціональний підхід у дослідженні фінансової безпеки підприємства та корпоративного управління. *Бізнес Інформ*. 2013. № 2. С. 188-193.
4. Варічева Р.В. Методичні підходи до оцінки якості економічної безпеки підприємства: облікове забезпечення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 3. Т.1. С. 88-93.
5. Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління: монографія. Під заг. ред. С. В. Філіппової. Одеса : ФОП Бондаренко М.О., 2015. 196 с.